

ZWART

TIEN MISVERSTANDEN OVER CONGO

De trots en de schaamte voorbij

Congo is vijftig jaar onafhankelijk van België, maar België is nog lang niet onafhankelijk van Belgisch-Congo. Koloniale denkbeelden, hardnekkig superioriteitsbesef en onversneden exotisme blijven de populaire cultuur domineren. En in de politiek heeft een abstract moreel denkkader over mensenrechten en democratie de bovenhand gekregen. Toch is één zaak zeker: niet wij zullen Congo redden, dat kan alleen Congo zelf.

DAVID VAN REYBROUCK,
FOTO'S CARL DE KEYZER/MAGNUM PHOTOS

Vismarkt in Bunia.

Congo zoals het nu is

•••
Vervolg op blz. 8

●●●
Vervolg van blz. 7

Toen ik op kerstavond 2003 voor het eerst in Congo landde, schaamde ik me bijna over mijn Belgische nationaliteit. Immers, was ik geen verre nazaat van die koloniale mogendheid die voor zoveel ellende had gezorgd? Deelde ik niet in de historische schuld, al ben ik jaren na de onafhankelijkheid geboren? Rare gedachten. Ongemakkelijk stond ik op de luchthaven van Kinshasa aan te schuiven met mijn paspoort in de hand.

Vandaag, zeven jaar, tien reizen, vijfhonderd interviews en een boek van 680 pagina's verder, heb ik veel van mijn initiële reflexen moeten bijstellen. Als koloniale trots al decennia ongepast is, dan is postkoloniale schaamte evenmin een eindpunt in de zoektocht naar een volwassen omgang met een complexe geschiedenis. Gêne is een noodzakelijk maar tijdelijk tussenstadium in de overgang van misplaatste fierheid naar gepaste deemoed. Wie er blijft in vaststeken is al net zo egocentrisch als de koloniaal.

Omdat ik in mijn gesprekken met Belgen wel vaker opvattingen hoor waar ik de afgelopen jaar mee geworsteld heb, deze kleine atlas van halve waarheden. Er valt veel uit te leren.

1. "WIJ WETEN TOCH WAT ER IN CONGO AAN DE HAND IS?"

Nooit eerder interesseerde België zich zozeer voor Congo als tijdens dit herdenkingsjaar, maar vooralsnog hebben we niet veel meer gezien dan zoutloze nostalgie. De volgende maanden zal moeten blijken of 'Congo 2010' meer zal bieden dan een vertederde terugblik. Tijdens de eerste debatten, interviews en lezingen viel alvast op dat de centrale vragen ofwel over de koloniale periode gaan, ofwel over het Congo van vandaag. Over de halve eeuw dat Congo onafhankelijk is hoor je weinig tot niets.

Ik heb de afgelopen jaren een geschiedenis van Congo proberen te schrijven van 1850 tot 2010. Alle interviewers tot nog toe wilden weten hoe het verder moet in 2011 en hoe het was vóór 1960. Niet één vraag kreeg ik over de afgelopen vijftig jaar, alsof er tussen Lumumba en Kabila niets is gebeurd. Uiterst merkwaardig. Congo is een halve eeuw een soeverein land en wij herdenken... het kolonialisme!

Terecht stellen we vragen bij de misstanden van het koloniale tijdperk, maar we staan nauwelijks stil bij de loyale steun van België aan Mobutu in de jaren zeventig en tachtig. Over Belgisch-Congo koesteren we eenzijdige denkbeelden, over het onafhankelijke Congo geen, tenzij over de laatste paar jaar die we liefst "misdadig" noemen.

Komt daar verandering in? 't Is maar de vraag. Aan de Belgische universiteiten is een nieuwe generatie onderzoekers aangetreden die zich noch op de borst klopt over de koloniale verwezenlijkingen, noch beperkt tot navelstaarderij over de postkoloniale

Ontspannen bij het meer van Sake.

Werk op het veld in de gevangenis van Likasi.

Uiterst merkwaardig. Congo is een halve eeuw een soeverein land en wij herdenken... het kolonialisme! Het is alsof er tussen Lumumba en Kabila niets is gebeurd

schuldvraag, maar open en geïnteresseerd naar dat land kijkt waarmee België nu eenmaal historische banden heeft. Veel van hun voortreffelijke onderzoek sijpelt echter niet door naar het maatschappelijke debat, omdat jonge onderzoekers haast nog uitsluitend beloond worden voor hun publicaties in internationale vaktijdschriften. En dat is doodjammer. Heb je dan eindelijk eens een golf nieuw wetenschappelijk talent met een frisse blik, sluiten we hen op in een ivoren toren.

Gelukkig zijn er enkele gevestigde namen (zoals Filip De Boeck, Daniel Vangroenweghe en Filip Reyntjens) die zich daar al jaren niets van aantrekken, gelukkig waait er sinds kort een nieuwe wind door het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren, anders vernam de buitenwacht helemaal niets over die zinnige nieuwe inzichten.

Ja, er zijn natuurlijk de media, maar de Belgische nieuwsconsument beseft onvoldoende hoeveel Congo-verslaggeving het resultaat is van *embedded journalism*. Reporters gaan naar Congo als ze mee mogen in het persgevolg van een ministeriële rondreis, want dan is het gratis en de crisis in de media noopt tot besparingen.

Ik ben er twee keer bij geweest: als journalist kom je dan op plekken waar je zelf nooit zou komen (de VN-helikopters stonden klaar!) maar tegelijk verlaat je nooit de zeepbel van de delegatie en drink je 's avonds in het hotel een whisky met de minister. Avontuurlijker geesten trekken al eens op eigen initiatief rond, maar daarbij dienen westerse ngo's vaak als een gratis touroperator: zij hebben contacten, vervoer en slaapplekken. Voor je het weet ben je ingebed in een humanitaire organisatie en neem je haar zienswijze over. Wie schrijft dan nog met de nodige afstand over heel die ngo-industrie? Enkel oude rotten als Walter Zinzen en Colette Braeckman reizen nog langdurig, veelvuldig en onafhankelijk door Congo.

2. "BELGIË KAN CONGO REDDEN"

Laat de politiek meest apathische Belg een weekje rondlopen in Kinshasa en al na enkele dagen ontluiken de eerste presidentiële ambities: 'Wat een land... Al die mogelijkheden... Mocht ik het voor het zeggen hebben...' Die acute betrokkenheid is goedbedoeld, maar kan al snel in hovaardigheid omslaan. Er spreekt misprijzen uit over het Congolese politieke talent zelf.

Wat zou België Congo nog kunnen redden? De staat van beide landen is niet van dien aard om Congo er snel bovenop te krijgen. Vergeleken met de dynamiek die de Chinese overheid kan ontketenen, vermag België bitter weinig. Onze budgetten voor ontwikkelingssamenwerking zijn kruimels. Dat neemt niet weg dat er, door de historische band en blijvende expertise, op diplomatiek vlak nog steeds aandachtig naar

België wordt geluisterd.

Maar het enige land dat Congo kan redden, is Congo zelf. Samen met de internationale gemeenschap moet het bepalen wat soevereiniteit betekent en in hoeverre die heilig is. Een lastige kwestie, maar ze is cruciaal. Ofwel beklimt het land op eigen de krachten de leercurve van de democratische rechtsstaat, of de internationale gemeenschap moet zich nadrukkelijker. Opteren voor het eerste betekent dat een cultuur van *good governance* zich van binnenuit kan ontwikkelen en dat is ongetwijfeld solider, want meer verankerd, maar het impliceert ook een tergend langzaam proces van *trial and error*. In de praktijk wil dat zeggen: nog vele jaren van mensenrechtenschendingen, verkrachtingen en geweld.

Uiteindelijk is een moeizame tussenvorm wellicht de beste optie: naast respect voor de instellingen van het land is een duidelijke, assertieve aanwezigheid van de internationale gemeenschap noodzakelijk. Net daarom is het van belang dat de Monuc, de VN-vredesmissie, het land niet voortijdig verlaat, hoe graag de president dat ook zou willen.

3. "ALLE ELLENDE IS BEGONNEN MET LEOROLD II"

Succesvolle boeken zoals *King Leopold's Ghost* van Adam Hochschild hebben het idee verspreid dat de miserie in Centraal-Afrika geheel en al op het conto te schrijven valt van één perfide geest: de tweede koning van België. De waarheid is stukken ingewikkelder.

Leopold II runde zijn verre Vrijstaat (1885-1908) volgens de principes van een rücksichtslos kapitalisme waarbij winstmaximalisatie het alfa en het omega was. Hoewel het meeste moorden en plunderen gebeurde door Afrikaanse medewerkers, klimt de piramide van de verantwoordelijkheid op tot in Laken. Een kind kon voorspellen dat Leopolds stelsel niet anders dan op miserie zou uitdraaien.

Alleen is het een illusie te geloven

dat hij een idyllische wereld verstoortte. Anno 1900 was Centraal-Afrika al duurzaam ontwricht door vier eeuwen transatlantische slavenhandel en een halve eeuw Afro-Arabische slavenhandel. Razzia's uit het oosten en het westen ontwrichtten de regio totaal. Maar ook de oudere, inheemse samenlevingen, hoe divers ook, kenden episodes van extreem geweld, ritueel cannibalisme, slavernij en oorlog. Er was geen ongerepte natuurstaat.

Leopold was niet de eerste schurk en niet de enige. Zijn imperialisme verschilde van de overzeese activiteiten van Duitsland, Nederland of Frankrijk, maar koloniaal geweld was inherent aan elke imperiale onderneming. Bovendien draaide zijn roofzucht niet enkel om zelfverrijking, zoals vaak wordt beweerd: Congo moest ook België vooruithelpen. Zijn rubberpolitiek waarbij vele, vele doden vielen was geen genocide of een holocaust, maar een hecatombe: een slachting op een ongelooflijke schaal die niet bedoeld was, maar veel sneller begrepen had kunnen worden als de onvermijdelijke uitwas van een onbezonnen imperiaal project.

4. "DE BELGISCHE KOLONIALEN WAREN EIGENLIJK NAZI'S"

Als je een jongere generatie over de koloniale periode bezig hoort, lijkt het wel alsof Belgisch-Congo (1908-1960) één lang fascistisch bewind was dat louter bestond uit lijfstraffen, doodstraffen, willekeur, racisme, uitbuiting en repressie. Vreemd. Het is niet omdat sommige oud-kolonialen vandaag nog ongenueerd herinneringen opdiepen aan de nijlpaardpees en dat er boeken in de top tien staan met onwaarschijnlijke titels als *De mooiste tijd van mijn leven* dat Belgisch-Congo alleen maar uit schaamteloze onbehouwenheid bestond. Wie het werk leest van figuren als Jef Van Bilsen, Pierre Ryckmans, André Ryckmans en de totaal vergeten maar ongelooflijk scherpzinnige Vladimir Drachoussoff komt tot de vaststelling dat Bel-

gisch-Congo ook heel wat intellect en empathie mobiliseerde en bij sommigen – uitzonderingen, ik weet het – het beste en het nobelste heeft bovengehaald. Wie de echtgenotes van koloniale ambtenaren ontmoet, mensen die vaak tientallen jaren van hun leven hebben gespendeerd aan vrijwilligerswerk, merkt dat ze zeer ongelukkig zijn met de manier waarop hun engagement nu wordt verguisd. Wie oude missiezusters hoort praten over hun onvermoeibare ziekenzorg in de brousse, begint toch te twijfelen aan dat predikaat 'fascistisch'. Belgisch-Congo was in de naoorlogse periode een wingewest met een paternalistische missie: de langzame ontvoogding van de inlandse bevolking, althans op papier. Dat zorgde voor een ongelooflijk wegnen, talrijke dispensaria en allicht de hoogste alfabetiseringsgraad van zwart Afrika, maar ook voor tomeloze betutteling en ontelbare momenten van vernedering en harteloosheid. De kolonie kon in 1960 lezen en schrijven, maar had geen inlands kader: er was niet één zwarte arts, niet één ingenieur, niet één jurist.

Blijft natuurlijk de vraag in hoeverre elk kolonialisme fout is. Dat is een lastige, zeker in België, want geen land dat zo vaak gekoloniseerd werd als het onze (door de Romeinen, de Habsburgers, de Spanjaarden, de Oostenrijkers, de Fransen, de Hollanders). Zijn wij nog steeds boos om die kolonisaties? Waren die moreel fout? Hadden deze gewesten beter niet onder het Romeins bestuur kunnen vallen? Hadden wij de Code Napoléon, de basis van ons rechtstelsel, liever niet gehad?

Het is aan de Congolezen om de balans op te maken van de Belgische kolonisatie. Toen vorige week tijdens een debat in de KVS de Congolese hoogleraar Wamu Oyatambwe enige nuanceringen wilde aanbrengen in het eenduidig negatieve beeld over het kolonialisme, werd hij door enkele Belgen teruggefloten. Mag een zwarte dan nog steeds geen eigen mening hebben?

5. "ALLES WAS ANDERS GEWEEST ALS LUMUMBA NIET WAS VERMOORD"

De moord op Lumumba was een regelrechte schande en de Belgische betrokkenheid erbij onvergeeflijk. Maar daaruit besluiten dat Lumumba een geniaal staatsman was die het jonge land van de ondergang had kunnen redden is een brug te ver.

Lumumba moet een buitengewoon charismatisch man zijn geweest, een bevlogen orator die complexe problemen aan eenvoudige lui kon uitleggen, maar niet bang was om zijn gehoor naar de mond te praten, onhoudbare beloftes te maken en populistische retoriek te bezigen. Zijn eerste politieke ambt was dat van premier in een land zo groot als West-Europa dat nauwelijks voorbereid was op de onafhankelijkheid en dat geen minuut een democratisch bestuur had gekend. Een quasi-onmogelijke opdracht.

Lumumba was slechts tweeënhalve maand aan de macht, niet meer. In die ultrakorte periode kreeg hij tegenkanting van zowat iedereen en stapelde hij de inschattingsfouten op. De kunst om vijanden te maken verstond hij helaas even goed als de kunst om vrienden te maken. De onaantastbare status die hij vandaag op veel plaatsen geniet, berust eerder op zijn verschrikkelijke levenseinde dan op zijn daden als premier.

6. "WAAR BLIJFT DE DEMOCRATIE? ER WAREN TOCH VERKIEZINGEN?"

Congo bestaat sinds 1885. In zijn 125-jarig bestaan heeft het slechts acht jaar als democratie gefunctioneerd: van 1960 tot 1965 (het werd een totale puinhoop) en sinds december 2006. Daarbuiten kende het enkel vormen van autocratisch bestuur die nauwer aansloten bij de prekoloniale en traditionele opvattingen over leiderschap. Belgisch-Congo zelf was allesbehalve een democratie, maar een uiterst gecentraliseerd, a-politiek bestuur, net zoals het Mobutu-tijdperk dat was.

Acht jaar prille ervaring en wij in België zijn razend als het niet opschiet. Wat hadden we feitelijk gedacht, zeg? Dat een land na meer dan dertig jaar dictatuur en tien jaar burgeroorlog *overnight* een democratie naar Scandinavisch model zou worden? Hoe naïef moet je zijn om te geloven dat een eerste vrije stembusgang zou volstaan om als bij toverslag een nieuwe politieke cultuur te kweken?

Het Westen lijdt aan electoraal fundamentalisme: in Irak, in Afghanistan en in Congo investeren we miljoenen in verkiezingen, in de hoop dat daarmee de democratie zal losbarsten. Meestal zonder

Wie oude missiezusters hoort praten over hun onvermoeibare ziekenzorg in de brousse, begint er toch aan te twijfelen dat het koloniaal bewind fascistisch was

EXCENTRICITES
CONGOLAISES*Zilverpapier
voor de missies*

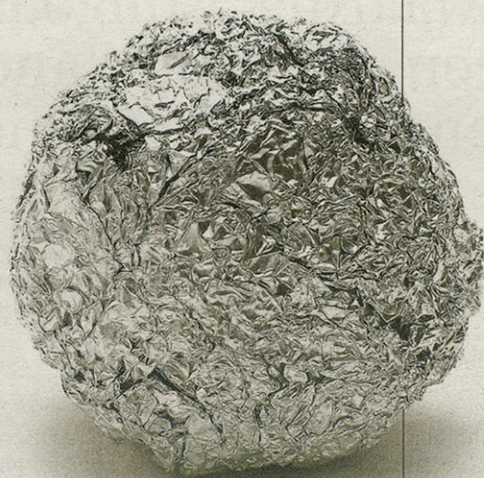
In de eerste helft van de twintigste eeuw, tot in de late jaren vijftig, spaarden Belgische kinderen massaal het zilverpapier waarin hun chocoladerepen zaten verpakt. Hun oogst brachten ze op gezette tijdstippen mee naar school, waar die werd ingezameld voor de missies in Congo. Zilverpapier voor de arme negertjes. Wat die arme negertjes met dat zilverpapier konden aanvangen, daar had iedereen het raden naar. Maar mensen waren destijds nog wat gezagsgetrouwer dan nu, niemand stelde vragen. Ook niet over de postzegels die naarstig van enveloppen werden geweekt, ook al om het mis-siewerk te bekostigen.

Zilverpapier werd in die tijd onder meer voor militaire doeleinden gebruikt. Om de langegolfradioverbindingen van de vijand te verstoren, werd het bij bakken uit vliegtuigen gedropt. Maar daar werkten de missiepaters gelukkig niet aan mee. Het zilverpapier dat werd ingezameld voor de missies, zo verzekert met ons bij de paters scheutisten, ging nooit naar Congo. Het werd hier te lande te gelde gemaakt. In een - voor die tijd alvast - grootscheepse recyclage-actie. Tegenwoordig wordt zilverpapier van aluminium gemaakt, maar in de eerste helft van de vorige eeuw van een tinlegering genaamd stanniool (vandaar de Engelse benaming *tin foil*). Dat ingezamelde 'bladtin' brachten de paters naar fabrieken, waar het werd gesmolten om opnieuw te gebruiken.

Het zilverpapier voor Congo werd in een grootscheepse recyclage-actie in België te gelde gemaakt

Dat klinkt aannemelijk, alleen is er geen spoor terug te vinden van die fabrieken en is er buiten Vlaanderen en Zuid-Nederland nergens ter wereld ooit een soortgelijke actie geweest. De redactie van het radioprogramma *Jongens en Wetenschap* heeft enkele jaren geleden een item aan het onderwerp gewijd, en zocht zich de pleuris naar enig bewijsmateriaal. 'Er was gewoon niets te vinden', herinnert presentator Sven Speybrouck zich. 'Het recyclageverhaal valt niet uit te sluiten, maar de kans is mijns inziens groter dat het gewoon een bewustmakingsactie was. Laat de jeugd het zilverpapier rond hun snoepgoed sparen, dan praat je ze een schuldgevoel aan tegenover de armen in Afrika. Dan is de vraag natuurlijk: kieperde elke dorpspastoor al dat zilverpapier dan gewoon in de vuilnisbak? We zullen het wellicht nooit achterhalen.'

En de postzegels dan? Die werden gewoon verkocht op filateliebeurzen in parochiecentra wijd en zijd. Voor een habbekrats, want het ging altijd om afgestempelde exemplaren. Maar zo ging dat bij missiewerk: alle beetjes hielpen. (th)

●●●
Vervolg van blz. 9

succes. Landen met andere vormen van bestuur vinden we bij voorbaat ketters. Alles en iedereen naar de stembus!

Democratie is inderdaad naar alle waarschijnlijkheid de minst slechte vorm van politiek, maar de overgang ernaar is een kwestie van jaren, niet van één dag om de vier jaar. Om democratie te verkrijgen is democratisering (de uitbouw van een *civil society*, van onderwijs, van een cultuur van tegensprekelijk debat, van *accountability*) minstens zo belangrijk als een formele stembusgang. Lokale verkiezingen zijn in die optiek zinvoller dan presidentiële. De verkiezingen van 2006 waren van groot belang voor het Congolese volk, maar democratie hebben ze er niet voor in de plaats gekregen.

In haar enthousiasme om democratie door middel van een stembusgang eens en voor altijd te installeren in Congo heeft de internationale gemeenschap vooral zichzelf buitenspel gezet. Democratie was het doel, zwijgplicht het resultaat. Want als democratisch verkozen president van een hernieuwd soeverein land duldde Kabila niet langer pottenkijkers van buitenaf. Cynisch gesteld: Amerika en Europa hebben in Congo enorm veel betaald om zichzelf diplomatiek monddood te maken.

7. "CORRUPTIEBESTRIJDING, DA'S TOCH GEWOON EEN KWESTIE VAN GOEDE WIL"

In een land waar de staat zich al decennia niets van de burgers aantrekt, hoeft het niet te verbazen dat de burgers zich niets van de staat aantrekken. De huidige politici in Congo zijn kinderen van de dictatuur en van de armoede: dat zorgt zelden voor voorbeeldige bestuurders. Politieke functies zijn nog steeds een snelle weg naar geld. Het devies is: vraag niet wat jij voor de staat kan doen, vraag wat de staat voor jou kan doen. En graai. Hoe zou je zelf zijn, zeker als de familie op je rekent en je verkettert wanneer je een kans laat liggen? Integriteit betekent eenzaamheid, en dat in een land dat al jaren overleeft op gemeenschapszin. De Afrikaanse solidariteit is prachtig in tijden van crisis, maar funest in tijden van wederopbouw. Elk beetje geld wordt onmiddellijk afgeroomd en verdeeld.

In de moraalfilosofie heet dit het dilemma van de suboptimaliteit: er ligt een koffer op de snelweg, auto's vertragen en rijden eromheen, er ontstaat een monsterfile, één of twee chauffeurs zouden moeten uitstappen om de kist te versleuren, niemand heeft zin om zich te laten doodrijden. Gevolg: de kist blijft staan, de file wordt langer. Het optimale bewerkstelligen is te riskant zodat individuele belangen blijven primeren. Het is een mechaniek die zich niet tot Congo beperkt: op de klimaat-

top in Kopenhagen wisten alle onderhandelaars dat het vijf voor twaalf was voor deze planeet. Aan goede wil geen gebrek. Toch kwam er geen akkoord.

8. "PINKSTERKERKEN ZIJN EEN VLOEK"

De snelle groei van pinksterkerken in Congo wordt in het Westen met argusogen gevolgd: geseculariseerd als we zijn kunnen we ons enkel nog iets voorstellen bij de sociale functie van godsdienst. Bevrijdingstheologie kan nog net, met spiritualiteit weten we geen weg. Vanuit die optiek stellen de pinksterkerken ons teleur. En inderdaad, het is niet moeilijk om er voorbeelden te vinden van charlatanisme, volksverlakkerij en zelfverrijking op de rug van armen en wanhopigen.

En toch. Die visie gaat voorbij aan de oprechte geestdrift van gelovigen. Anonieme voorgangers die tijdens een busreis de passagiers trakteren op uren gratis gebed doen dat niet uit geldbejag maar uit overtuiging. Wie ooit een zondagviering heeft meegemaakt, snapt iets van het succes. Pinksterkerken zijn in Congo wat pop-festivals in Vlaanderen zijn: uitbundige feesten van zang en dans die vooral jonge mensen aanspreken, die vreugde schenken en het gemeenschapsgevoel versterken. Wie zeseneenhalf dag per week zijn nikkel afdraait als kruier of belminutenverkoper, vindt na zo'n hartverwarmende, drie uur durende bijeenkomst de moed om verder te doen. Het is meer dan opium. Die nieuwe kerken zijn permanent bezig met normen en waarden, met hoe je moet leven, met wat goed is. Ze verlenen zin aan een loodzwaar bestaan. Ze geven voorlichtingsavonden voor verloofden, organiseren gratis aidstests en vangen kindheksen op.

In tijden van materiële miserie zijn de spirituele noden niet kleiner maar groter. Dat was bij ons toch niet anders? Minuscule polderdorpen die pas in de jaren zestig stromend water kregen, hadden al eeuwen een knoert van een kerk staan. In steen, terwijl de dorpelingen in plaggenhutten nog fluimen lagen op te hoesten.

9. "HET GAAT HELEMAAL BERGAF MET CONGO"

De verkiezingen van 2006 hebben zowel in binnen- als in buitenland te hoge verwachtingen gewekt. Vandaag is de teleurstelling navenant. En inderdaad, Kabila's palmares oogt erg pover. Nog steeds wordt er gevochten in Oost-Congo. Elders braken nieuwe conflicten uit. Het leger is een lachertje. De rechtsstaat onbestaande. Justitie een farce. Straffeloosheid regeert. Volksrecht-spraak is terug: wie gevat wordt als dief, wordt gelyncht door de massa. Corruptiebestrijding gebeurt nauwelijks. Gezondheidszorg en onderwijs liggen in puin.

MIJN CONGO

Faustin Linyekula, stichter van Faustin Linyekula Dance Company, leider van Les Studios Kabako in Kisangani

'DE CONGOLESE JONGEREN HEBBEN EEN PUINHOOP GEËRFD'

'Heel veel Congolese jongeren dromen van een leven in België. Ze willen hier zo snel mogelijk weg. Weg uit dit land dat in duigen ligt. En de geschiedenis richt dan onze blik vanzelf op België, als onze voor-malige koloniale macht.'

'Omgekeerd dromen Belgische jongeren allicht niet van Congo. Dat zou absurd zijn. Belgische jongeren hebben nog weinig voeling met Congo, denk ik. Het land interesseert ze niet. Waarom zou het ook? We hebben zo weinig te bieden.'

'Mijn voorvaderen hebben mij een land in scherven nagelaten. Een puinhoop. En niet alleen een zichtbare puinhoop; die puinhoop zit ook in elk van de Congolezen. Het is aan ons om het puin te ruimen. Op welke manier ook. Om midden in die ruïnes weer te leren dromen. Te hopen op een toekomst. *More, more, more... future*, niet voor niets is het de titel van een van mijn voorstellingen.'

'En nee, kunst zal Congo heus niet red-

den. Toch niet alleen kunst.'

'Maar kunst kan wel vragen stellen. Lastige, soms levensnoodzakelijke. Iedereen kan dan zijn eigen antwoord zoeken. En, wie weet, ook vinden.'

'Het is de grote kunst om, zoals de Italiaanse filosoof Antonio Gramsci het ooit formuleerde, het pessimisme van het intellect te koppelen aan het optimisme van de wil.'

'In onze Studios Kabako in Kisangani gaat het uiteraard vooral om dans, choreografie, muziek, performance. Maar er is meer.'

'De studio's zijn ook een plek waar we zoeken en twijfelen. Hardop en voluit. En waar we op sommige avonden al eens een zekerheid vinden.'

'Een waarheid. Toch volgens ons.'

'We zijn gek genoeg om te blijven geloven in de schoonheid. Ondanks de overweldigende lelijkheid die ons overal in dit land omringt.' (gcl)

Kinshasa, de kerk van Sint-Franciscus van Sales.

En de democratische verworvenheden van 2006 gaan teloor. Regering en parlement hebben steeds minder te piepen, de macht berust bij de president en zijn kliek, de oppositie wordt gemuilkorfd, de media worden voorzichtig. Weinig verheffend allemaal.

Daartegenover staat dat de macro-economische indicatoren een opwaartse tendens laten zien. De begroting is nog steeds minimaal (Congo beschikt over een budget zo groot als dat van de stad Antwerpen), maar stijgt jaar na jaar. Het bnp klimt. De schuldenlast zal gedeeltelijk worden kwijtgescholden. Kabila is begonnen met grootschalige infrastructuurwerken: de eerste in meer dan dertig jaar. Vergeleken met tien jaar geleden, toen het land in volle oorlog was, is Congo er ontgensprekelijk beter aan toe.

Dat is natuurlijk de lat nogal laag leggen, maar het is maar hoe je

Hoe naïef moet je zijn om te geloven dat een eerste vrije stembusgang zou volstaan om als bij toverslag een nieuwe politieke cultuur te kweken?

het bekijkt. Congo is nog mijlenver verwijderd van wat het zou kunnen zijn, maar het staat toch een duim verder van wat het niet lang geleden nog was.

10. "DE CHINEZEN ZIJN DE NIEUWE KOLONISATOREN"

Schoon is dat. Eerst zelf de koloniaal uithangen en dan vervolgens anderen beschuldigen. Onze kritiek op China stamt meer uit frustratie over de ondergang van de Westerse hegemonie dan uit kennis. Het is nog veel te vroeg om nu al een oordeel te vellen over de Chinese aanwezigheid in Afrika.

Het idee dat China enkel snelsnel grondstoffen wil roven, lijkt nu al achterhaald. Alles wijst erop dat Peking een bedachtzaam beleid van de lange termijn ontwikkelt. Het dichtstbevolkte land van de wereld wordt de komende eeuw de belangrijkste speler op

het armste continent. Van een land dat Tibetanen en Oeigoeren kort houdt, kan je niet verwachten dat democratie bovenaan het verlanglijstje prijkt.

Maar louter hit-and-run wordt het evenmin. Het grote contract dat China met Congo afsloot, omhelst een vorm van ruilhandel: ertsen voor infrastructuur. Dat heeft alvast als voordeel dat je er corruptie deels mee omzeilt. Een snelweg of een hospitaal kan je als Congolees politicus nu eenmaal niet zo makkelijk in je zakken doen verdwijnen.

'Congo. Een geschiedenis', het standaardwerk van David Van Reybrouck wordt op 3 mei gepresenteerd in de KVS te Brussel. Toegang vrij, reserveren noodzakelijk: www.kvs.be